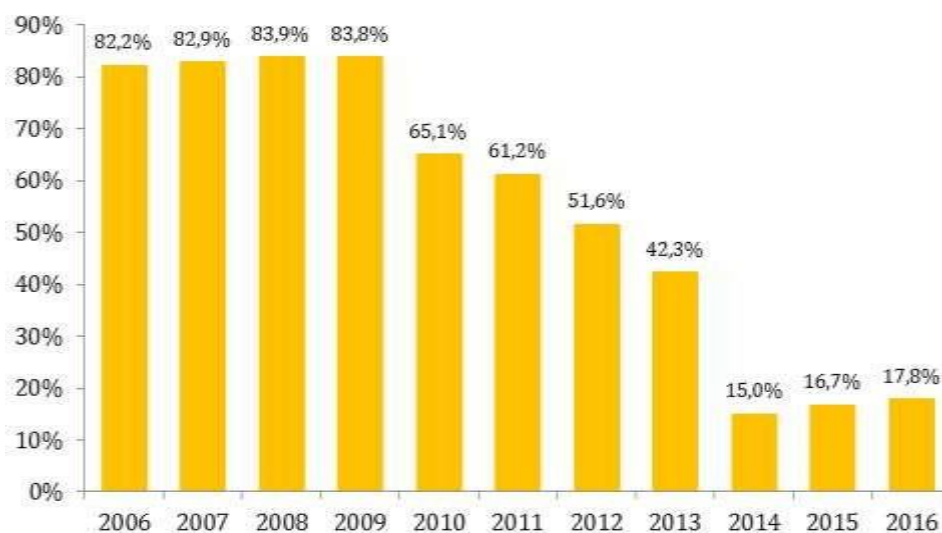

**Έκθεση τεκμηρίωσης των επιπτώσεων της επέκτασης της συλλογικής
σύμβασης του κλάδου των τουριστικών καταλυμάτων στην
ανταγωνιστικότητα, τη λειτουργία του ανταγωνισμού και την απασχόληση**

1. Η οικονομική, κοινωνική και θεσμική διάσταση της επεκτασιμότητας της ΣΣΕ

Στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης και των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής το εργατικό δίκαιο και το σύστημα των εργασιακών σχέσεων και των συλλογικών διαπραγματεύσεων στην Ελλάδα γνώρισε σημαντικούς αποδομητικούς μετασχηματισμούς στην κατεύθυνση της αποσυγκεντροποίησης τους και του περιορισμού της προστασίας της εργασίας. Μία από τις σημαντικές συνέπειες του μετασχηματισμού αυτού ήταν η δραματική μείωση του ποσοστού των εργαζομένων που προστατεύονται ως προς τους όρους, τις συνθήκες και την αμοιβή της εργασίας από κλαδική συλλογική σύμβαση εργασίας (ΣΣΕ). Όπως παρατηρούμε στο Διάγραμμα 1, το ποσοστό κάλυψης από συλλογική σύμβαση εργασίας στην Ελλάδα μειώθηκε από 83,8% το 2009 σε περίπου 18% το 2016.

Διάγραμμα 1: Ποσοστό κάλυψης (%) απασχολούμενων από ΣΣΕ στο σύνολο των απασχολούμενων στην οικονομία (2006-2016)

Πηγή: ILO database

Ένα χαμηλό ποσοστό κάλυψης των εργαζομένων, συνέπεια είτε της μη ύπαρξης ΣΣΕ, είτε της μη επέκτασής της, έχει πολλές αρνητικές κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες. Πρώτον υπονομεύονται και παραβιάζονται θεμελιακά εργασιακά δικαιώματα για τους εργαζόμενους που δεν προστατεύονται από ΣΣΕ. Πρακτικά παραβιάζεται η Αρχή 3 του Κεφαλαίου 1 του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων. Δεύτερον, αυξάνονται η ανισότητα μεταξύ μισθών και εισοδημάτων, η εργασιακή επισφάλεια και η αβεβαιότητα και ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό συνεπώς παραβιάζεται η Αρχή 6 του Κεφαλαίου 2 του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων. Τρίτον, περιορίζεται η δυνατότητα συντονισμού της μεταβολής των μισθών σε κλαδικό και εθνικό επίπεδο και, κατά συνέπεια, η αποτελεσματικότητα της εισοδηματικής πολιτικής και γενικότερα της οικονομικής πολιτικής να πετύχει στόχους όπως: α) η σταθερότητα των τιμών, β) η μείωση της αβεβαιότητας για τη μελλοντική μεταβολή του κόστους εργασίας και των διανεμητικών συγκρούσεων, γ) η αντιμετώπιση συνθηκών ύφεσης και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου. Τέταρτον, αποδυναμώνονται οι θεσμοί των συλλογικών διαπραγματεύσεων και του κοινωνικού διαλόγου (Αρχή 8 του Κεφαλαίου 2 του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων), που αποτελούν θεμελιακούς πυλώνες διασφάλισης της δημοκρατίας.

2. Οι συνέπειες από την μη επεκτασιμότητα της ΣΣΕ στη λειτουργία του ανταγωνισμού

Ανάμεσα στις αρνητικές συνέπειες της μη επεκτασιμότητας μιας ΣΣΕ είναι και η δυνατότητα που δίνεται στις επιχειρήσεις που δεν προσαρμόζονται στους όρους και τις αμοιβές που αυτή προβλέπει να ενεργοποιήσουν πρακτικές κοινωνικού ντάμπινγκ και αθέμιτου ανταγωνισμού. Το κοινωνικό ντάμπινγκ ενεργοποιείται όταν οι επιχειρήσεις ενός κλάδου εκμεταλλεύονται την εξαίρεσή τους από τους χρηματικούς και μη όρους της ΣΣΕ με σκοπό τη μείωση του κόστους εργασίας εις βάρος των επιχειρήσεων που προσαρμόζονται στη ΣΣΕ. Με άλλα λόγια, η εργασιακή και ιδιωτική ζωή των εργαζομένων, το βιοτικό τους επίπεδο και οι μισθολογικές διαφορές μεταξύ των εργαζομένων που καλύπτονται και εκείνων που δεν καλύπτονται από ΣΣΕ γίνονται εργαλεία αθέμιτου ανταγωνισμού.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η χαρακτηριστικότερη έκφανση του αθέμιτου ανταγωνισμού είναι η κάθε μία πράξη που συντελείται με τον σκοπό την εκτόπιση ανταγωνιστών από την αγορά και στη συνέχεια την ανενόχλητη ανάπτυξη της επιχειρηματικής

δραστηριότητας. Επίσης, είναι πιθανό οι αθέμιτες πράξεις ανταγωνισμού να θέσουν σε κίνδυνο τη συνοχή και υπόσταση ολόκληρου του επιχειρηματικού κλάδου δημιουργώντας προϋποθέσεις και για άλλες αθέμιτες πρακτικές με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την λειτουργία του ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, η μη επεκτασιμότητα μιας ΣΣΕ πρακτικά οδηγεί σε όξυνση των πράξεων αθέμιτου ανταγωνισμού και περιορισμού της προστασίας όχι μόνο των εργαζομένων, αλλά και των επιχειρήσεων που έχουν αποδεχθεί και υλοποιούν τις δεσμεύσεις της ΣΣΕ. Η οικονομική και η ηθική βλάβη της οικονομίας, της δημοκρατίας και της ίδιας της χώρας από αυτές τις πρακτικές κοινωνικού ντάμπινγκ και αθέμιτου ανταγωνισμού είναι μεγάλη, ειδικά στην περίπτωση που η μη επέκταση της ΣΣΕ έχει θεσμική νομιμότητα.

Η προσπάθεια διατήρησης στην αγορά των επιχειρήσεων που προσπαθούν με πρακτικές χειραγώγησης τιμών, ως αποτέλεσμα μειώσεων του κόστους με πράξεις καταστρατήγησης του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου στην αγορά εργασίας, είναι επιλογή αθέμιτου ανταγωνισμού που διαταράσσει τους όρους του υγιούς ανταγωνισμού. Είναι πρακτικές που μπορεί να οδηγήσουν σε αθέμιτη απόσπαση πελατείας. Η προσέλκυση πελατών είναι όχι μόνο νόμιμη αλλά και επιθυμητή κατάσταση που προάγει την εύρυθμη λειτουργία του ανταγωνισμού και της αγοράς. Ωστόσο, αν η προσέλκυση πελατείας προσλαμβάνει τη μορφή αθέμιτης μεθόδευσης σε θεσμικό επίπεδο με καταστρατήγηση της ΣΣΕ και σε εργασιακό επίπεδο με παραβίαση των όρων, των δικαιωμάτων και των συνθηκών εργασίας με σκοπό την αποδυνάμωση του ανταγωνιστή να διατηρήσει την πελατεία του και τον αποκλεισμό του από την αγορά, τότε η πράξη αυτή είναι παράνομη με όρους Δίκαιου αθέμιτου ανταγωνισμού. Στο πλαίσιο αυτό, η επεκτασιμότητα μιας ΣΣΕ δεν προστατεύει μόνο τα δικαιώματα των εργαζομένων, την κοινωνική δικαιοσύνη και την κοινωνική συνοχή, αλλά και τα συμφέροντα και τα δικαιώματα των επιχειρήσεων που με θεμιτά μέσα συμβάλουν στη σταθερότητα και την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς. Κατά συνέπεια, η μη επέκταση μιας ΣΣΕ οδηγεί πρακτικά σε περιορισμό της ισχύος του Εργατικού Δίκαιου, όπως και του ίδιου του Δικαίου αθέμιτου Ανταγωνισμού το οποίο προστατεύει τον ανταγωνισμό ως θεσμό.

3. Ανάλυση των επιπτώσεων της επεκτασιμότητας της ΣΣΕ στον κλάδο των τουριστικών καταλυμάτων σε όρους ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης

3.1 Βραχυ-μεσοπρόθεσμες προοπτικές του κλάδου των τουριστικών καταλυμάτων.

Στην παρούσα συγκυρία την πανδημικής κρίσης είναι πολύ δύσκολο να γίνουν ακριβείς προβλέψεις για την πορεία του κλάδου στο έτος 2021. Το βλέμμα όλων τώρα είναι στραμμένο στην ταχύτητα των μαζικών εμβολιασμών του πληθυσμού της χώρας, αλλά και των τουριστών, μέσα στους πρώτους μήνες του έτους, *ώστε από το καλοκαίρι, το αργότερο, να μπορούμε να ελπίζουμε σε ελεύθερη μετακίνηση των ταξιδιωτών. Σε κάθε περίπτωση τα καταλύματα στο βουνό ή σε παραλιακούς προορισμούς καθώς και τα οικονομικά καταλύματα ήδη παρουσιάζουν καλύτερη εικόνα καθώς ξεπερνούν το 50% της πληρότητας σήμερα, ενώ τα ξενοδοχεία πόλης και οι μονάδες των μεγάλων ομίλων εμφανίζουν βραδύτερη ανάκαμψη.*

Για τον ελληνικό τουρισμό συνολικά, ο πρώτος στόχος είναι η ανάκτηση τουλάχιστον του 50% της τουριστικής κίνησης του 2019, που ήταν χρονιά διπλού ρεκόρ τόσο στα έσοδα (18,2 δισ. ταξιδιωτικές εισπράξεις), όσο και στις αφίξεις. Σε επίπεδο εσόδων, ο πήχης μπαίνει περίπου στα δέκα δισεκατομμύρια ευρώ, υπό την προϋπόθεση εντούτοις πως δεν υπάρξει ανατροπή όσον αφορά την πανδημία ή από κάποιον άλλο εξωγενή παράγοντα.

3.2 Επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση

Έχοντας καταγράψει τις βραχυ-μεσοπρόθεσμες προοπτικές του κλάδου των τουριστικών καταλυμάτων είναι κρίσιμο να εξεταστεί: α) αν υπάρχει και ποια είναι η αλληλεπίδραση της παραγωγικότητας με τον μισθό ανά απασχολούμενο και β) πως οι μισθοί επηρεάζουν την απασχόληση στον κλάδο. Αναφορικά με το δεύτερο ερώτημα, οι μισθοί έχουν δύο λειτουργίες σε κλαδικό όσο και σε συναθροιστικό επίπεδο. Από την μία πλευρά είναι κόστος παραγωγής για τις επιχειρήσεις, αλλά από την άλλη αποτελούν πηγή εσόδου για τις επιχειρήσεις καθώς ένα μεγάλο μέρος των μισθών προορίζεται για κατανάλωση και επομένως ενισχύει τις πωλήσεις των επιχειρήσεων.

Ο Πίνακας 5 παρουσιάζει την εκτίμηση της επίδρασης μιας ποσοστιαίας αύξησης του μισθού στην παραγωγικότητα και στην απασχόληση.⁶ Συγκεκριμένα, η αύξηση του μέσου μισθού κατά 1% αυξάνει μεσοπρόθεσμα την παραγωγικότητα κατά 1,82% και την απασχόληση κατά 1,71%.

Πίνακας 5: Επίπτωση μιας αύξησης του μισθού (%) στην παραγωγικότητα και την απασχόληση

Παραγωγικότητα

1,82%

Συνεπώς, προκύπτει ότι το συνδυαστικό αποτέλεσμα της ζήτησης και των μισθών αποδοτικότητας είναι αρκετά ισχυρό. Αντίστοιχες είναι οι συνθήκες αναφορικά με την απασχόληση. Το αποτέλεσμα της λειτουργίας του μισθού ως πηγή ζήτησης υπερκαλύπτει το αποτέλεσμα της λειτουργίας του μισθού ως κόστος παραγωγής. Επομένως, το αποτέλεσμα του δεύτερου ερωτήματος βρίσκεται σε συνάφεια με αυτό του πρώτου. Σε αυτό το πλαίσιο, η επεκτασιμότητα της ΣΣΕ στο σύνολο του κλάδου αναμένεται να λειτουργήσει ευεργετικά τόσο σε όρους παραγωγικότητας όσο και απασχόλησης. Οι συνολικά αυξημένοι μισθοί θα δημιουργήσουν κίνητρο στους εργαζόμενους για πιο παραγωγική εργασία, ενώ θα αυξηθεί και η ζήτηση για τα προϊόντα του κλάδου, που εν συνεχεία θα ενισχύσει και την ζήτηση για απασχόληση.